

STEFÁN MÁRIA

A hazai acélipari társaságok tulajdonosi szerkezete és kiemelt mutatóinak alakulása

A MVAE igazgatótanácsa számára készített összeállítás a '80-as évek végétől napjainkig mutatja be az egyesüléshez tartozó acélipari vállalatok tulajdonosi viszonyaiban bekövetkezett változásokat, a privatizációs törekvéseket. Az 1997–2002 közötti időszakra vonatkozó jövedelmezőségi-pénzügyi (egyébként nyilvános) mutatók jól jellemzik a társaságok helyzetét.

Bevezető és előzmények

Tizenhárom évvel ezelőtt, 1990-ben kezdtek meg működésüket a rendszerváltás utáni első részvénytársaságok és korlátolt felelősségű társaságok a hazai vaskohászatban. Utólag visszatekintve a szükséges szervezeti változások után, túlságosan korán történtek meg azok az intézkedések, amelyek az egész gazdaságon végigvonuló csőd- és felszámolási hullám közepette elhamarkodott privatizációk sorát tették lehetővé az állami tulajdonost képviselő állami vagyonkezelő szervezet számára.

A rendszerváltás kezdetén és a későbbiekben sem volt hosszabb távra szóló, pénzügyileg megalapozott iparpolitika és stratégia, a konszolidációk, reorganizá-

ciók – elsősorban szociálpolitikai szempontokat figyelembe véve – a veszteségek mérséklését, a múltban felhalmozott hitelek és további adósságok törlesztését szolgálták és nem a fejlesztéseket.

Figyelemre méltó, hogy az 1992 és 1997 közötti időszakban az észak-magyarországi acéliparnak juttatott állami pénzeszközök több tízmilliárdos összegből mindössze mintegy hat milliárd forintot fordítottak fejlesztési célokra.

Ahogyan a '80-as évek elején a vaskohászat az elsők között került a versenyszférába (a belföldi hatósági árszabályozást felváltották a piaci árak), ahogyan a '80-as évek végén, a '90-es évek elején szintén az elsők között súlytotta az alágazatot a kereskedelem liberalizációja, úgy került sor a magánosítás folyamatának minden előzetes rendezést nélkülöző, gyors megindítására is, mivel az állami tulajdonos ezen akcióktól várta a cégek pénzügyi-jövedelmi helyzetének megszilárdulását.

A reorganizációs és privatizációs intézkedések ellenére, sajnos ma újra nem tekinthető stabilnak a már privatizált társaságok többségének gazdasági-pénzügyi helyzete, s ennek következtében az ott foglalkoztatottak sorsa sem.

Jelenleg a vaskohászati alágazat (összesített, vállalati adatok alapján halmozatlanul) jegyzett tőkéjének 44%-a van még állami tulajdonban, ez gyakorlatilag a Dunaferri társaságcsoporthoz tartozik.

A részvénytársaság közgyűlése 2002 őszén elfogadta a Dunaferri stabilizációs és fejlesztési koncepcióját, illetve a szervezeti változásokra vonatkozó javaslatot. Az elsődleges cél a dunaújvárosi vaskohászat fenntartása.

Ebben a szakaszban azonban, mint ahogy az elmúlt tizenhárom év folyamán olyan sokszor, élesen felmerül az állami szerepvállalás, illetve a privatizációra való felkészítés tulajdonosi felelősségének kérdése.

Az európai uniós tagságra való felkészülés során ugyanis a magyar kormány úgy nyilatkozott, hogy az acéliparnak nem kíván több támogatást adni. Ezzel az iparpolitikai fejezet lezárásra kerülhetett, a hazai vaskohászat versenyhátrányba került, az eddig is versenylőnyt élvező többi közép-európai ország vaskohászatával szemben.

PL. a cseh és a lengyel acélipar most folyó magánosítása során a potenciális befektetők elvárják az állami segítséget mind a tartozások rendezéséhez, mind a fejlesztésekhez, és ezt összegszerűen meg is határozzák. E miatt (is) a cseh és a lengyel kormány nem mondott le acéliparának támogatási lehetőségéről 2005-ig, illetve 2007-ig.

Az olcsó orosz, ukrán, román, stb. vaskohászati termékek piaci pozícióját, eladási lehetőségeit pedig a még nem teljesen piaci viszonyok, a nem egészen piackonform szabályozó rendszer, az olcsóbb termelési tényezők segítik a mi hátrányunkra.

A versenyképes, stabil acélipar megteremtéséhez, a szükséges létszámleépítésekhez és a korszerűsítésekhez a '70-es, '80-as években az EU országai is fenntartották a támogatásokat. Ha kellett „visszaállamosítottak”, ha szükséges volt

Stefán Mária közgazdász, 1977-ben végzett a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem matematikai-gazdasági szakán, majd ugyanott 1986-ban pénz és hitelügyi szakközgazdász diplomát is szerzett. 1977 óta a Magyar Vas- és Acélipari Egyesülés központi szervezetében dolgozik, tíz éve gazdasági igazgatóhelyettes. Az MVAE tagvállalatait érintően, a gazdálkodás általános feltételrendszerében a likviditást befolyásoló szabályozók és forráslehetőségek terén a középszintű érdekvédelemmel, a társaságok általános informálásával, a jövedelemtermelő képességet befolyásoló kérdésekkel foglalkozik.

a hiteleket tőkésítették, és egymást is fiyelve azonnal felléptek a külső orszá-
gokból érkező árudömping ellen.

A magyar vaskohászatban 1985-ben még mintegy 60 ezer, 1988-ban még több mint 50 ezer, 1990-ben 36 ezer ember dolgozott. A szervezeti változások, felszámolási eljárások és a privatizáció folyamatában 2002-re 9 ezer főre csökkent a foglalkoztatottak száma. Beszál-
lítókön és más üzleti partnereken keresztül az acéltipari cégek léte, vagy nem léte még mindig több tízezer embert érint, egy-egy város, régió sorsát befolyásolja a megfelelő privatizáció és az erre alapozott fejlesztési lehetőség.

Sajnos a kormányzat(ok) hosszú idő óta nem tesznek semmit az újra és újra termelődő vaskohászati válsághelyzetek megelőzésére, vagy megoldására, ahogy azt az EU-ban, az USA-ban, vagy más országokban teszik (tették).

Évek óta nem került sor találkozóra, folyamatos párbeszédre az ipari nagyvállalatok vezetői (hagyományos iparágak) és a gazdaság irányítói között, és különösen nem egy-egy szakma problémáinak megvitatására, a megoldáskeresést illetően.

A magyar acéltipari vállalkozások szervezeti változásainak, tulajdonosi struktúrájának áttekintése, jövedelmezőségi-pénzügyi mutatók

A magyar acéltipar szervezeti rendszerének átalakítása legelőször az észak-magyarországi térségben kezdődött el. Az alapvertikumról leválasztott szolgáltató, kereskedő, szállítványozó és kisebb termelő cégek – amennyiben önállósítani tudták magukat és a pénzügyi feltételek is létrejöttek – hatékonyvá váltak, egy részük már jövedelmezően gazdálkodik.

Az alapvertikumok (Diósgyőr, Ózd) külföldi tulajdonba adása azonban e cégek pénzügyi-jövedelmezőségi és foglalkoztatási problémáit nem oldotta meg. Az államtól ebben az időben kapott támogatások majdnem teljes összege a veszteségpótlásra, a tartozások rendezésére, folyó finanszírozásra és visszaállamosításra (közvetve ez is az előző célokat szolgálta) fordítódott. Tovább nehezítette a helyzetet, hogy az új és még újabb tulajdonosok sem voltak igazán tőkeerős társaságok, vagy legalábbis a minimálisan szükségesnél nem akartak többet befektetni a magyar cégekbe, azaz nem is

Vaskohászat összesen	1994. XII. 31.	1997. XII. 31.	1998. XII. 31.	1999. XII. 31.	2002. XII. 31.
Jegyzett tőke, Mrd Ft	27,1	39,7	42,4	45,3	37,3
Állami tulajdon, %	89,7	72,3	43,2	40,2	44,1
Külföldi tulajdon, %	4,1	12,7	37,2	42,5	35,7
Belföldi magántulajdon, %	3,6	4,7	9,7	10,1	11,4
Egyéb tulajdon, %	2,6	10,3	9,9	7,2	8,8

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	28,7	25,6	-1,2	-5,1	31,6	43,6
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-34,1	-15,5	-34,1	-25,5	-19,6	-17,0
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,1	0,9	0,5	..*	0,9	

* felszámolás, mérleg nem készült

állt szándékukban igazán rendbe hozni a társaságokat, a piacot, illetve a közvetlen piacra jutás lehetőségét vették meg, az esetleges pillanatnyi haszonszerzést tekintették elsődlegesnek.

A magyar vaskohászati ágazatot jellemző tőkeösszetételi főbb mutatók öt kiemelt évet vizsgálva az 1. táblázat szerint alakultak.

(A mutatók az MVAE vaskohászati tagvállalatainak összesített adataiból származnak. A jegyzett tőke halmozatlan, azaz az egymás közötti befektetések kiszűrésével készült. Az egyéb tulajdon az önkormányzati részt, a saját részvényeket tartalmazza.)

Felmerülhet a kérdés, hogy miért készülnek a vállalati információkból összesítések, hiszen olyan kategóriák, hogy alágazati tőke, árbevétel, eredmény, nem léteznek. Ugyanakkor a nemzetgazdasági statisztikák, előrejelzések ilyen jellegű adatokra építenek, az EU (országjelentések) is ezekre alapozva elemezte és fogadta el, pl. az iparpolitikai fejezetet. Ezen túl a különböző nemzeti és nemzetközi szervezetek (szövetségek, intézetek, egyesületek) is aggregált alágazati elemzésekben gondolkodnak és dolgoznak.

A jegyzett tőke nagyságának és a tulajdonosi összetételének változásait alapvetően a DAM Steel Speciális Acélgyártó Rt. tőkeemelése, majd leszállítása és 2001-ben az új tulajdonos értékelése (vételár szerint, felszámolás után) szerinti számviteli érték okozta.

A továbbiakban a társaságonkénti tőkeösszetételi információk mellett, mint a gazdálkodási helyzetet jellemző kiemelt mutatók, a likviditási és a jövedelmezőségi mutatók is bemutatásra kerülnek. (A

likviditási mutató számítása: forgóeszközök/rövid lejáratú kötelezettségek; értéke 1 Ft/Ft körül még jó de nagyon feszített, e feletti /1,5-2,0/ érték lehet megfelelő a likviditás szempontjából; a jövedelmezőség számítása: adózás előtti eredmény/ nettó árbevétel; a 2002. évi adatok decemberi előzetes információk).

A privatizáció folyamata

Miskolc-Diósgyőr

A diósgyőri vaskohászat válságának kezdete egybeesik a nemzetgazdaságban jelentkező gazdasági problémákkal, a „csödhullámmal”. A Lenin Kohászati Művek a külső és belső negatív tendenciák hatására az 1980-as évek végén jelentős veszteség, vagyonszökkenés és az adósságállomány drasztikus emelkedése révén tudta a termelést fenntartani.

Nyilvánvaló volt, hogy változtatni kell, s ehhez 1988-ban megindultak a szervezeti átalakítások, a különböző tevékenységek leválasztása, leányvállalatok, gazdasági társaságok alapítása [Csavar és Húzottáru LV, Hámor LV, Fűtőmű Közös Vállalat; DAV (öntöde) Kft., NYAC (nyersvas- és acélgyártó) Kft., MINEA (minőségi acélgyártó) Kft., CC SHOP (folyamatos öntés) Kft., Hengermű (melegen hengerelt rúd) Kft.]

Az LKM központi szervezete 1989 végén DIMAG Rt. néven szerveződött részvénytársasággá, ezt követően 1990-ben még további szolgáltató egységek váltak ki a központi szervezetből.

A következő évben – mivel az ennyire szétdarabolt szervezet nem hozott tartós javulást, sőt a gazdálkodást nehezítő tényezők (bankszámlák fenntartása, ÁFA,

adminisztratív létszámnövekedés, a koordinálás nehézségei, az egymással ellentétes érdekek) alakultak ki – visszarendezés történt. Először három céget (MINEA Kft., CC SHOP Kft., Hengermű Kft.) összevontak, s létrejött a Diósgyőri Nemesacél Művek Kft., amelybe 1992 elején további (az előző években leválasztott) öt kft. olvadt be.

A szervezeti változásokkal párhuzamosan az állami tulajdonos mindenáron privatizálni akarta a vállalatcsoportot, ettől remélve a pénzügyi-jövedelmi helyzet megoldását, minden iparpolitikai elképzelés, konkrét szerkezetváltási koncepció nélkül.

Utólag már tudjuk, hogy a borsodí vaskohászat reorganizációs koncepciója és a meghozott kormányhatározatok csak a mindenkori feszültségek átmeneti tompítását szolgálták.

1991 elején a DIMAG Rt. magánosításra került, a tulajdonos a Nouvometal-Szozjuzruda osztrák-orosz „konzorcium” lett. A befektetett tőke kevésnek bizonyult, a tulajdonos csoport csak rövid ideig tudta működtetni a céget. Az 1992-re kialakult fizetéképtelenség miatt az Rt. egyre több társaságánál indultak meg a felszámolási eljárások. Az elavult termelőberendezések fokozatosan leálltak, a létszám 1991. óta drasztikusan csökkent, az ipar válságával összefüggésben a gazdaság acélszükséglete a mélypontra zuhant. Az ÁPV Rt. 1994-ben megalapítja a Borsodferr Rt.-t, azzal a céllal, hogy a kormányhatározatok végrehajtását biztosítsa.

Az 1992 és 1994 közötti négy kormányhatározat végrehajtásaként került sor 1995 elején öt társaság vagyontárgyainak felszámolásból történő kivásárlására (DNM Kft., NYAC Kft., Komplex Kft., Projekt Kft. és a DIMAG Rt.), s erre alapozva

jött létre a DAM-Diósgyőr Kft. (visszaállamosítás; 100%-os állami tulajdon).

További tőkejuttatás után, 1996-ban a kft. a Borsodferr Rt.-vel történő összevonás után Diósgyőri Acélművek Rt. néven részvénytársasággá alakult. Folytatódott az újabb privatizációs partner felkutatása.

1998-ban az Rt. új tulajdonosa 68%-ban a Kelet-Szlovákai Vasmű lett, az új tulajdonos 4,5 Mrd Ft értékű tőkeemelését vállalt. A társaság jegyzett tőkéje az eladáskor 11,7 Mrd Ft volt, év végére 14,7 Mrd Ft-ra emelkedett, ekkor a Vsz a.s. Kosice részaránya 74,7%-ra nőtt.

A privatizáció első évében a társaság teljesítménye jelentősen javult, vesztesége a felére csökkent, az új tulajdonos igyekezett kihasználni az alapanyag-szállításban és az értékesítésben rejlő lehetőséget, hogy azután az 1999-es piaci és pénzügyi problémákat megoldhatatlannak elkönyvelve, üres „kasszát” hátrahagyva, visszavonuljon.

Történt mindez 1999-ben, amikor 2000-re erőteljesebb fellendülést prognosztizáltak az acélpiacon.

A társaság jegyzett tőkéjét 7,8 Mrd Ft-ra leszállították, de az állam nem kívánt részt venni a helyzet újbóli rendezésében, 2000 márciusában újabb felszámolási eljárás indult.

A társaságot 2001-ben az olasz Cogne Acciai cég vásárolta meg, és létrejött a DAM Steel Speciális Acélgyártó Rt., 2002-ben átlagosan 1.175 főt foglalkoztatva (jegyzett tőke: 5,1 Mrd Ft, olasz tulajdon 91,1%). A társaság helyzete mára újból bizonytalanra vált. A termékstruktúrán belül jelentősen növelni tudta ugyan az ötvöztött rúdacélok mennyiségét és arányát, de a világpiaci recesszió az átlagárakat tovább mérsékelte (+a forint árfolyamának erősödése), energiaproblémáit a

szolgáltatóval rendezni nem tudta, így költségszintje, s a vesztsége nem volt csökkenthető.

A cég viszonylag korszerű berendezésekkel rendelkezik, ám ma sem elegendő a likviditása az alapanyagok folyamatos biztosítására, a belföldi és külföldi vevőkapcsolatok fenntartására, fejlesztésére és a szükséges karbantartások végrehajtására.

A gondok tehát bemeneti és kimeneti oldalon folyamatosan újratermelődnék, illetve az elmúlt évtizedben soha megnyugtató rendezés nem következett be.

Bemeneti oldalon mindig is hiányzott a termelési tényezők megfelelő szintű biztosításának forrása, kimeneti oldalon a külföldi acél késztermékek behozatala miatti kemény belföldi piaci harcot (ami az egyes országokban alkalmazott, támogató gazdaságpolitikák miatt nem tisztességes versenyt jelent) még tetézte a világpiaci árcsökkenés és az árfolyampolitika.

A DAM Steel Rt. (és az elődtársaságok) kiemelt mutatói a 2. táblázatban szerepelnek.

Az alaptevékenységet folytató társaság után a volt LKM további vaskohászati egységeinek (MVAE tagvállalat volt és/vagy jelenleg is az) privatizációs jellemzői következnek.

Az LKM leányvállalataként 1988-ban létrehozott Csavar és Húzottáru Gyár 1989. XII. 2-től önálló részvénytársaságként tevékenykedett tovább. A '90-es évek elején a dolgozók és a vezetés közösen megvásárolta a részvényeket a pénzügyi gondokkal küzdő anyacégtől. A CH Rt. 1995-ben a Miskolc melletti Alsószolcára költözött, ahol jelentős modernizációt hajtottak végre. Megalakulása óta eredményesen gazdálkodik, stabil vállalkozássá vált, de az acélpári válságok és a piacvédelem hullámlása időről időre mérséklik jövedelemtermelő képességét.

Jegyzett tőkéje (0,6 Mrd Ft) teljes egészében belföldi magántulajdonban van.

Főbb jövedelmi, pénzügyi mutatói a 3. táblázatban szerepelnek.

Az LKM-ből 1989-ben létrehozott Diósgyőri Acél- és Vasöntőde Kft. felszámolásra került, tevékenységét 1994, illetve ténylegesen 1995-től (a felszámolás lezárása után) a Diósgyőri Öntőde Munkás Kft. folytatta, amely hazánkban szinte egyedülálló tulajdoni formában – osztatlan dolgozói tulajdonban – működött. Sajnos a társaság működésében egyre súlyosabb problémák jelentkeztek, megha-

3. táblázat

A CH Rt. kiemelt mutatóinak alakulása

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	12,4	-1,8	-3,3	27,0	-3,2	17,4
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	17,6	6,8	5,2	4,4	1,2	1,7
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,1	1,2	1,4	1,5	1,7	

4. táblázat

A D&D Rt. kiemelt mutatóinak alakulása

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	28,0	42,9	-4,5	16,8	19,6	11,0
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-9,1	-2,4	2,2	1,3	2,2	0,9
Likviditási mutató (Ft/Ft)	0,8	0,8	1,1	0,9	0,9	

Megnevezés	2000	2001
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)		27,8
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-22,0	2,8
Likviditási mutató (Ft/Ft)	0,3	0,4

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	-7,0	100,0	36,9	-7,7	9,9	0,9
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-22,0	0,4	3,7	-5,2	-0,3	-18,9
Likviditási mutató (Ft/Ft)	0,7	0,6	1,0	0,7	0,7	

tározó volt a tőkehiány, a hitellehetősegek is megszűntek, így újból felszámolás alá került. A felszámoló által kiírt pályázatot egy belföldi társaság nyerte meg, s a cég 1997-ben Borsodi Metall Öntőde Kft. néven folytatta tevékenységét. (A társaság helyzetét 2000-ig követhettük nyomon, addig volt tagja az MVAE-nek.)

Az északi térség jelentős másod-harmadtermék gyártó nagyvállalata volt a December 4 Drótművek. Az ipar, építőipar válsága, a fizetéseketelenség tovagyűrűződése e céget sem kímélte. A termelés és értékesítés drasztikus csökkenésének hatására 1992-ben a nehéz pénzügyi helyzet csődeljárást eredményezett, amely felszámolással folytatódott. 1994-ben létrejött a Drótáru és Drótkötél Ipari és Kereskedelmi Kft., tulajdonosai ekkor a Metaltrade Hungária (belföldi bejegyzésű) Kft. (51%) és a Borsodferr (állami tulajdon képviselője) Rt., a vagyontárgyakat az új cég a D4D-ből kivásárolta.

1998-ban a társaság Rt.-vé alakult, s az ekkor már az MFB-nél lévő tulajdonrészt (az állam is jelentős tőkeemeléssel járult hozzá a cég működéséhez) a Metaltrade Hungária Kft. megvásárolta. Jelenleg a cég teljes egészében a tulajdonában van, a gazdálkodás évről-évre folyamatosan javul, illetve egyre stabilabb. Jegyzett tőkéje 2002. IX. 30-án 1,4 Mrd Ft. A D&D Rt. főbb mutatói a 4. táblázatban találhatók.

A hajdani Borsodi Ércelőkészítő Mű is többszöri szervezeti változáson, majd felszámoláson ment keresztül. 1989-ben a különféle tevékenységekre társaságokat hozott létre, így a zsugorítmánygyártásra a Kohászati Betételőkészítő Kft.-t. Fizetéseketelenség miatt 1992-ben mindkét társaság ellen felszámolási eljárás indult, majd 1977-ben kivásárolta a vagyonelemeket a Metaltrade Hungária Kft. által alapított Industring Ipari Termékhasznosító Kft. Jelenleg a BÉM Borsodi Érc, Ásvány és Hulladékhasznosító Mű Rt. zártkörű részvénytársaság, az Industring Kft. jogutódjaként jött létre 2000-ben. Jegyzett tőkéje 100%-ban a Metaltrade Kft.

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	17,0	7,9	24,8	25,4	-28,1	87,8
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-0,3	-3,2	1,7	-1,9	-13,6	-0,8
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,3	1,5	1,6	1,1	1,4	

tulajdonában van (100 M Ft). Jellemző adatai az 5. táblázatban.

Ózd

Az észak-magyarországi térség másik nagy vaskohászati vállalata, az Ózdi Kohászati Üzemek privatizációja és piaci helyzete sem alakult szerencsésebben, mint az LKM-é. Az itt élők helyzetét tovább súlyosbította az a körülmény, hogy itt még kevesebb volt a munkalehetőség mint Miskolcon, és azóta is alig-alig változott a helyzet.

Az OKÜ-ben is az 1989-es évben kezdődött meg a szolgáltató egységek leválása (Rima, Meteor, Mozaik, Geotherm Kft-k).

1990-ben jött az első privatizációs partner a német Korf-Metallgesellschaft, és megalakult az Ózdi Acélművek Rt., az állami tulajdon 40%-os maradt (OKÜ rész). A német tulajdonos azonban jelentős veszteséget és adósságot hátrahagyva kivonult.

1992-ben előbb csőd, majd felszámolási eljárás kezdődött el (OKÜ-nél és az ÓA Rt.-nél). A reorganizációs kormányhatározatok végrehajtásaként, kivásárlással létrejött az Ózdi Acélművek Kft., állami tulajdonban. A társaságot 1997-ben újra privatizálta az állam, a tulajdonos (akkor 90%-ban, ma 100%-ban) a német Max Aicher GmbH lett. Szintén e társaság tulajdonába került az Ózdi Salakfeldolgozó Kft., és az Ózdi Acél-Trans Kft. is.

Az új tulajdonos jelentős tőkeemelést hajtott végre, stabilizálta az alapanyagbeszerzést, majd ennek gyártását is megvalósította. Az értékesítés nőtt, a pénzügyi helyzet javult.

2000-ben romlottak a gazdálkodás körülményei, 2001-ben átmeneti javulás következett be, jelenleg a piaci-pénzügyi helyzet ismét bizonytalan. A pénzügyi

helyzet rendezésére 2002. II. félévtől a tulajdonos változtatásra kényszerült, létrejött az ÓAM 2002 Kft., amely az ÓAM Kft. termelését finanszírozza (bérmunka).

Az ÓAM Kft. tőkeszerkezete megváltozott, 19,3%-os tulajdonrész a Lech Stahlwerke GmbH (ugyanaz a cégcsoport) tulajdonába került, e cég a tulajdonosa az ÓAM 2002 Kft.-nek is.

Főbb jövedelmi-pénzügyi mutatóit a 6. táblázat tartalmazza.

A Finomhengermű Munkás Kft. 1991-ben alakult az OKÜ finomhengerművének üzemeltetésére minimális tőkével és pénzügyi háttérrel. Alapításkor 52%-os dolgozói tulajdon volt a cégben, később, mivel más befektető nem jelentkezett az OKÜ tulajdonrészére, ez is a dolgozók tulajdonába került. Majd miután – a működés stabilizálása érdekében – az ÁPV Rt. tőkeemelést hajtott végre, a dolgozói tulajdon 12%-ra csökkent.

Az állami tulajdonrészt 2001-ben eladták, az új tulajdonos az ukrán, de angliai bejegyzésű Reef Steel Works Ltd, tőkeemelés után 75%-os tulajdoni hányaddal, 22% maradt az ÁPV Rt.-nek és a maradék rész a dolgozóké. A tervek szerint az állami tulajdonrész bekerül abba a későbbiekben felállítandó társaságba, melynek részvényeit a még forgalomban lévő kárpótlási jegyek ellenében ajánlják fel.

Az alapításkori 2,1 M Ft-os jegyzett tőke 2002-re 340 M Ft-ra nőtt. A társaság mutatószámai a 7. táblázatban szerepelnek.

Az Ózdi Kohászati Üzemekből a '90-es évek elején leválasztották a durvahengersort is, amely kezdetben magánvállalkozásként, majd Ózdi Hengermű néven kft.-ként működött, adósság ellenében a Metaltrade tulajdonába kerülve. A későbbi újabb tulajdonos (KRODA Kft.) csődeljárás

keretében számolta fel a cég tevékenységét, kiegyenlítve a hitelezőket.

Salgótarján

A Salgótarjáni Acélárugyár Rt. 1993 óta működik részvénytársaságként. 2001-ig állami tulajdonban volt valamelyik állami vagyonkezelő felügyelete alatt. Utoljára, 1998-tól a Magyar Fejlesztési Bank Rt., mint az állami tulajdonos képviselője kezelésébe került, amely hiteleket is biztosítva készítette fel a céget a privatizációra.

A SAC Rt. az észak-magyarországi térségben az egyetlen vaskohászati cég, amely a csődközeli helyzetet is elkerülte.

Az acélpiac hullámozásai és a magyar ipar válsága azonban a társaságot sem kímélte. Jelentős létszámleépítésre kényszerült, fejlesztési forrásai nem voltak, likviditási helyzete is egyre feszültebbé vált. Az MFB Rt. 2001-ben eladta a vállalkozást a Csavar és Húzottáru Rt.-nek, így a társaság az 1991-ben az olasz ILVA cégcsoporttal közösen alapított SILCO Kft.-vel együtt – amely 1998-ban az olaszok „kivonulása” miatt visszaállamosításra, azaz a SAC Rt. 100%-os tulajdonába visszakerülve – belföldi magánvállalkozás tulajdona lett.

Jegyzett tőkéje 2002. IX. 30-án 1,6 Mrd Ft volt. Az új tulajdonos erőteljes költségcsökkentő és hatékonyságjavító intézkedésekbe kezdett, amelyek remélhetőleg egy jól működő, nagyobb hozzá-

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	22,1	20,2	3,5	28,9	-8,8	-5,7
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	3,1	1,4	0,1	3,8	-5,5	-2,9
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,5	1,6	1,4	1,4	1,1	

adott értékű termékeket gyártó vállalkozás megteremtéséhez vezetnek.

A SAC Rt. főbb mutatói a 8. táblázatban követhetők figyelemmel.

A csepeli vaskohászat

A Csepel Művek Vasművének 1991-ben elkezdődött szervezeti változásai (kivált a kovácsoló üzem, a palackgyártó üzem) után a megmaradt jogutód Csepeli Csőgyár Rt. néven 1993-ban részvénytársasággá alakult, majd a privatizáció érdekében négy önálló társasággá szerveződött át. Ezekből napjainkra csak a közép vállalat kategóriájába tartozó Csepeli Acélcső Gyártó és Forgalmazó Kft. maradt meg, belföldi magántulajdonban (management buy-out) tevékenykedve. Jegyzett tőkéje 0,3 Mrd Ft. A társaság mutatószámai a 9. táblázatban találhatók.

Dunaferr társaságcsoport

A Dunai Vasműben az 1980-as évek végén, a '90-es évek elején kezdődött el a decentralizáció, vagyis a termelő egységek és a szolgáltató részek szétvá-

lasztása, átalakításuk gazdasági társaságokká.

Ez a folyamat, az úgynevezett spontán privatizáció, szükségszerű jelenség volt a rendszerváltás időszakában, mivel a tényleges magánosítási folyamatot hivatott előkészíteni.

A privatizációt az állami vagyonkezelő a Dunaferr esetében nem „kapkodta el” úgy, mint ahogy azt az észak-magyarországi térségben tette. 1992-1994 között a vállalatcsoport is részese volt a vállalat-orientált hitelkonszolidációnak mintegy tizenöt nagy állami vállalattal együtt, és rendezték az állammal szembeni járadékfizetési kötelezettségét is.

A szervezeti változásokra visszatérve, 1990-ben a Lőrinci Hengermű leányvállalat társasággá alakult, 1991-ben a DV termelő tevékenységét az általa 100%-os tulajdonnal alapított kft.-k vették át, ekkor jött létre a Dunaferr Acélművek Kft., a Dunaferr Lemezalakító Kft., majd a DWA Dunaferr Voest Alpine Hideghengermű Kft.

A METAB Kft. még 1988-ban alakult, és 1997 végéig ipari vámszabaderületen működő osztrák-magyar vegyesvállalként működött.

A '90-es években további szervezeti változások és privatizációs akciók zajlottak le, de a hazai acéliparba tartozó fenti öt termelő céget e folyamat csak részben érintette.

A DV (központ) 1992-ben részvénytársasággá alakult át DUNAFERR Dunai Vasmű Rt. néven, jelenlegi jegyzett tőkéje 19,6 Mrd Ft, mely az alábbi tulajdonosok között oszlik meg:

ÁPV Rt. (állami tulajdon) 59,74%
Kincstári Vagyoni Igazgatóság 23,64%
Önkormányzatok 16,62%

A társaságcsoportnál 2001-ben és 2002-ben jelentős veszteség és pénzügyi forráshiány keletkezett. A Dunaferr Rt. igazgatósági ülésein és rendkívüli közgyűlésein folyamatosan napirenden voltak a halaszthatatlan feladatok, de a stabilizációs és fejlesztési koncepció megvitatása is.

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	8,4	10,8	1,8	24,6	3,5	20,2
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	0,9	3,2	4,0	0,8	-8,4	-3,8
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,9	0,9	0,9	1,0	1,0	

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	27,1	18,5	-13,5	36,2	-11,4	-5,2
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	3,5	6,2	1,2	8,1	2,7	0,6
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,1	1,5	0,8	1,0	1,0	

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	24,6	17,2	-0,5	30,3	-8,5	0
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	1,4	0,2	-3,5	1,1	-2,8	-7,8
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,0	1,0	0,9	1,0	0,9	

Döntöttek arról, hogy a Dunaferri Acélművek Kft.-t be kell olvasztani az Rt.-be. Komoly gondot okoz a tőkeellátottság, de ez a kiszolgáltatott helyzet (pénzügyi helyzetek, más hitelezőknek) sajnos mindig is jelen volt a hazai acéliparban, és ezt a gondot a már privatizált társaságoknál sem sikerült megoldani.

A Boston Consulting Group elnök-vezérigazgatója (a BCG jelenleg a Dunaferri stratégiai tanácsadója) szerint: „a Dunaferri a tőkebevonásnak 2004-2005-ig meg kell történnie. Egyébként tőkebevonásról és nem feltétlenül „privatizációról” szól a történet. Inkább arról, hogy „határozott irány” lenne elvárható a jövőképpel kapcsolatban.”

A Dunaferri vaskohászati vállalatának néhány kiemelt mutatója

A Dunaferri Acélművek Kft. jegyzett tőkéje 2002. IX. 30-án 3,5 Mrd Ft, amely teljes egészében a Dunaferri Rt. (azaz döntően állami) tulajdonban van (mutatók: 10. táblázat).

A Dunaferri Lemezalakító Kft. tulajdonviszonyaiban és jegyzett tőkéjében változás az alapítás óta nem történt, az Rt. a tulajdonos (illetve annak képviselője, tehát döntően állami tulajdon). Jegyzett tőkéje 0,3 Mrd Ft. Mutatói: 11. táblázat.

A METAB Fémfeldolgozó Kft.-ben lévő osztrák tulajdonrész visszaállamosításra került, azaz a DV Rt. visszavásárolta 1998-ban, így ma a cég 100%-ban tulajdona. Jegyzett tőkéje 1,2 Mrd Ft.

2002-ben a Dunaferri Skinfix Kft. beolvadt a társaságba.

Főbb jövedelmezőségi-pénzügyi mutatói a 12. táblázatban szerepelnek.

A DWA Dunaferri Voest Alpine Hideghengermű Kft. osztrák-magyar vegyes vállalatként működik alapítása óta, melyben a Voest Alpine részesedése jelenleg 45,7%-os. Jegyzett tőkéje 4,98 Mrd Ft. Főbb mutatói a 13. táblázatban.

A Lőrinci Hengermű

A Dunaferri Lőrinci Hengermű Kft. részleges privatizálása 1997-ben kezdődött meg. A londoni székhelyű Extermetal Ltd. vásárolta meg a tőke 49,1%-át, vállalva, hogy részt vesz a cég finanszírozásában.

A jelenleg 0,9 Mrd Ft-os jegyzett tőkéjű társaságban a Extermetal részesedése 51%, a DUTEMO Kft.-é 24,4%-os, a Dunaferri Rt.-é szintén 24,4%, a szakszervezeté 0,1%. Kiemelt mutatók a 14. táblázatban.

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	182,4	43,7	-4,4	35,6	-25,2	-3,5
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	0,7	4,4	-1,6	8,8	-5,7	-6,4
Likviditási mutató (Ft/Ft)	0,8	0,8	0,8	1,7	1,4	

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	32,6	9,7	-9,4	45,2	-18,4	3,3
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-1,7	-0,3	0,3	3,5	-4,3	-3,8
Likviditási mutató (Ft/Ft)	1,6	1,6	1,4	1,2	1,2	

Megnevezés	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Az egy főre jutó nettó árbevétel változása (%)	53,6	4,0	-7,0	26,2	18,6	-2,3
Az adózás előtti eredmény jövedelmezősége (%)	-0,1	0,2	0,4	2,7	0,2	-1,8
Likviditási mutató (Ft/Ft)	0,9	0,8	0,9	1,0	1,0	

A privatizáció megítélése

A privatizáció ez ideig távolról sem volt hibátlanul lebonyolított folyamat, össz gazdasági szinten sem, de a vaskohászati aligha minősíthető megalapozottnak.

- Nem tekinthető sikeresnek az ÁPV Rt. és elődei vagyonkezelési tevékenysége. Nem volt sem gazdaságpolitikai, sem megfelelő iparpolitikai koncepció, így az apparátusnak sem energiája, sem kellő figyelme, sem akarata nem volt a vagyonkezelési feladatok ellátására.

- Nem mindig sikerült a privatizációs szerződésbe belefoglalni a környezetvédelmi, foglalkoztatási feltételek érvényesítését. A veszteséges gazdálkodást, a pénzügyi hiány keletkezését, a „kivonulást” nem szankcionálta semmi.

- A mindenkorai kormányok számára nem számítottak, nem számítanak iparpolitikai tényezőnek a hagyományos ágazatokban (kohászat, gépipar, textilipar, stb.) tevékenykedő, a közepesnél nagyobb vállalkozások. A pályázati rendszerek kidolgozásánál szinte figyelembe sem vették az ide sorolandó társaságokat.

A hazai acéliparban érvényesülő negatív tendenciák ellenére a magánosított társaságok egy része, elsősorban a feldolgozott termékeket gyártók, érzékelhető működés-változásról számolnak be.

Ezek:

- A működési környezet minősége javult,

az anyag- és eszközkarbantartás helyzete pozitív irányba változott.

- Az emberi- és más erőforrásokkal való gazdálkodás racionálisabb lett.
- A piaci kapcsolataik szélesednek.
- Alapanyagban, eszközökben, termékekben a korszerűsítés irányába lépnek.
- A munkakultúra szervezettebb, korszerűbb és racionálisabb a szervezeti rendszer is.
- Egy-egy társaság privatizációja, ha a cég jövedelmezően működik, pozitív hatással lehet környezetére is.

Továbbra sem stabil viszont a pénzügyi helyzet, a jövedeltermelő-képesség hullámzó. Semmilyen tartalék nem képződött a piaci ingadozások kivédésére. A termékszerkezet számottevően nem változott, nem tolódtott el a nagyobb hozzáadott értékű termékek irányába. A hagyományos termékek értékesítési lehetőségeit évek óta nehezíti a liberális gazdaságpolitika.

A versenyképesség növeléséhez és ahhoz, hogy a jövedelmezőség elérje legalább a 1,5%-3%-ot (az EU-ban ez az árbevétel-arányos hozam minimum elvárása), meg kellene állítani a veszteséges működést, emelni kellene a likviditási szintet és fejleszteni kellene technológiában és termékekben egyaránt.

Kérdés, hogy a hazai acélipari társaságok megtalálják-e ezek elérésének eszközeit és legjobbnak remélt módszerét? Segít-e ebben a mindenkorai kormányzat?

